

l'Ifac i la del port de *Κάλπη* a la costa del Mar Negre, que, segons la descripció que en dona Xenofont a l'*Anàbasi* (vi, 4.3), està (en la bona trad. de Masque-ray, col·le. G. Budé II, 104) a «un promontoire s'avance dans la mer; la pointe qui y descend est formée par une *πέτρα ἀπορρώξ* («rocher escarpé») qui n'a pas moins de 20 brasses de hauteur, à l'endroit le plus bas.» De nou, doncs, formació voluminosa que cobreix i s'adapta (*kalpáyati*) damunt un lloc.

Reconec que no acabo de pendre seriosament aquests gestos a les palpentcs. L'únic resultat ferm que hem aconseguit, és assegurar que un KALP-, designant llocs penyalosos, degué escampar-se amplament, per l'àmbit mediterrani i terres veïnes, des d'una font lingüística imprecisada, ibero-tirreniana. I descartar tot enllaç aràbic, llatí o bascoide.

¹ Per desgràcia no es coneixen directament els textos d'Artemidor i de Poseidónios; és sobretot a través d'Estrabó, menys viatger que ells. Pel seu text (III, 1, 71, ed. G. Budé II, 28.61, amb erudit comentari de Laserte), em sembla comprendre que hi havia menció del nostre, o almenys confusió dels dos, en aquells models. La frase «*πόρρωθεν νησοειδῆς φαίνεσθαι*» ('des de lluny té l'aparença d'una illa') s'aplica millor a Ifac que a Gibraltar. La frase «*ἄρος τῶν Ἰβήρων τῶν καλουμένων Βαστητανῶν οὐς καὶ Βαστούλους καλοῦσιν, ἢ Κάλπη*» ('turó dels Ibers bastetans, que altres anomenen Bàstuls') provinent d'aquells models arcaics, mostra confusió entre aquests dos pobles: ara bé la menció dels Bàstuls lliga amb Gibraltar, però la dels bastetans va millor amb Ifac, car eren al llarg de la costa al Nord de *Βαρία* (> *Vera*) que ja només és a uns 60 k. de Múrcia però a uns 400 de Gibraltar.

² A títol de curiositat només la pensada del citat Escrivà «*Calb Adifáa*: «fortaleza corazón de defensa costera» canviat en *Calp d'Ifac*: deu voler dir *qalb* 'cor' + un derivat de l'arrel *dfe*. Comença per que no hi ha altre subst. d'aqueixa arrel ('repellir, empènyer, protegir') que el nom d'acció *dafe* i el part. actiu *dáfie*. Ha de trampejar la vocal *di* en lloc de *da* per mor de la seva etimologia, i és clar que també seria impossible com a frase i amb el sentit que li atribueix. — ³ En l'article *Ifac* suggerim enllaços més seriosos: hipotètic sorotàptic (*Col. Prerr. Salm.* 1974, 37 n.) i ben raonable amb l'àrab (secundari en el cas de *Calp*, cf. supra). — ⁴ Joaq. Costa, *Litoral Ibérico del Mediterráneo*; F. Fita, *Desde el Cabo de Gata a la Boca del Júcar*; *El Arch.* IV, 13, 33; Figueres Pacheco, *GGRV, AL.* 720-723; Chabàs, *El Arch.* VII, 252): Però millor que tots ells, García Bellido, *Hispania Graeca* I, 30-33.

Calperic < *Cala Alperic* (a Palafrugell), V. *Vilopriu*

CALQUERS, PI ~

1) Lloc antic del pla de Barcelona. Es troba entre Espulgues i Sant Just Desvern, segons es dedueix d'un

document del segle xv citat per F. Carreras i Candi en la *Geografia General de Catalunya. Ciutat de Barcelona*, p. 9, n. 4: «*parrochie* --- de Splugues et confrontatur cum parrochia Sancti Justi de Vernu et esse juxta domum sive turrim vocatam de *Picalques* --- Cudines --- puig Marrobi --- civitate Barchinone --- Spitalets».

DOC. ANT. «*Raimundi de Picalchers*» any 1209 (*Cartulari de Sant Cugat* III, p. 396). «*Calteldefels, Viladecans, Torre Burguesa, Picalquers, Vallirana, Gavà*» any 1359 (*CoDoACA* XII, 8). En el segle XVIII era molt conegut i ben reputat l'*Hostal de Picalquès* de què parla el Baró de Maldà (*Calaix de Sastre* I, 289, any 1791).

HOMÒNIMS: 2) NL antic de Sant Martí de Segueioles (Segarra): «El territorio de esta Villa reconoce á trece Señores Alodiales, es á saber, once Ecclesiásticos, y dos Seglares, que son los siguientes: I. El Cura Párroco de la Misma Parroquia --- X. El Beneficio de S^a María de *Picalquès*, instituido en la misma colegiata» (Mirambell, *Mapa S. M. Sesgueioles*, primer terç S. XIX, p. 5).

ETIM. *Pi-calquers*, essent un NL no és probable que sigui un compost del NP *Pere*, a la manera de *Pijoan, Pibernat* etc. Tampoc sembla que vingui del nom de l'arbre, perquè hauria donat més aviat *Pincalquers*. Atès que aquest NL és paral·lel a l'occità *Forcalquier* < FURNUM CALCARIUM 'el forn de calç', cal pensar que l'ètimon conté el mot PODIUM 'puig' més l'adj. 'calcarí', ben adequats a un NL; és a dir PODIUM CALCARIUM > *Pui-calquers* > *Pi-calquers*. J.F.C.

El(s) CALS

Llogaret del mun. de Porqueres (Gironès) amb una antiga església dedicada a St. Maurici, situat al pla de Banyoles. S'hi troben avui una torre i un mas (LI. XLIV, 131). N'existiren dos homònims als te. de Casafabre (Rosselló) i Guils (Baixa Cerdanya) respectivament.

DOC. ANT. *Villa Calvos*, 958 (Monsalvatje, *Not. hist.* x, 153), 1017 (id.), *eccl. Sti. Mauritii de Calvis* 1097 (Alsus, *Nomencl.*, 115), 1175 (id.), *Sancti Mauricii de Calvis* 1182 (Monsalvatje, *Not. hist.* XII, 22), *perroquia Descals* 1359 *CoDoACA* XII, 95, 100), *par. Descals* 1379 (Alsus, *Nomencl.*, 115), *Alcals* 1585 (Monsalvatje, *Not. hist.* v, 108). Dels homònims esmentats, Alart en recull la documentació següent: *vilario de Cals parrochie de Casafabre* 1272, (*InuLC*, s. v. *Casafabre*), *loch apelat als Quals* 1334 (id.).

ETIM. Derivat sens dubte de l'ablatiu plural II. (LOCIS o més aviat PODIIS) CALVĪS 'puigs pelats' > **Calv(i)s* > *Calvs > *Cals* (*DECat* II, 411b39-44, s. v. *calb*); cf. els casos paral·lels de *Banyuls* < BALNEOLĪS, *Sils* < SILVĪS (*E.T.C.* I, 51), *Garrius* < GARRICIS, *Anglès* < ECLES(I)S. Ph. R.

CALVIA

Vila mallorquina situada una vintena de k. a l'O.